

Merkeinstruks for DNT Oslo og Omegn

Oslomarka og turlagene i Viken (Akershus)

Utgave 2019/A

Forord

Denne Merkeinstruksen for DNT Oslo og omegn og tilhørende turlag er ment for bruk i skogsområdene i Oslo og Viken. Innholdet i instruksen er et konsentrert og utdypet innhold av det som står i Merkehåndboka. Det er ment som et praktisk oppslagsverk, som skal kunne gi nok informasjon i det praktiske merkearbeidet.

Merkehåndboka er det offisielle dokumentet for hele DNT, mens dette dokumentet er mer lokalt tilpasset. Dokumentet vil kunne bli oppdatert etter hva som ellers utvikles av metoder og retningslinjer. Har du kommentarer til innholdet kan du kontakte markakonsulent i DNT Oslo og Omegn eller en i AU i Rutegruppa.

Redaksjonskomiteen har bestått av Terje Olsen, Odd Fjeldstad, Eiler Rüsing, Nils Magnus Øverbye og Dag Olav Brækkan. Arbeidet ferdigstilt juni 2019.

Innhold

1 Organisasjon, ansvars- og oppgavefordeling	3
1.1 Organisasjon	3
1.2 Ansvar og oppgaver	3
1.3 Innkjøp	4
2 Rydding	4
2.1 Hvordan skal det ryddes?	4
2.2 Ta hensyn til skogen	4
2.3 Tiltak i grunnen	4
2.4 Rydding i verneområder	4
2.5 Passering av våte partier	5
2.6 Passering av bekker og elver	5
2.7 Passering av gjerder	9
3 Merking	9
3.1 Merking og merkemaling	9
3.2 Merkeutforming	9
3.3 Hvordan plassere merkene	10
3.4 Gamle merker	10
3.5 Merking over myr, hogstfelt og svaberg	11
3.6 Når stier legges ned/legges om	11
3.7 Noen praktiske råd	11
4 Skilting	11
4.1 Prinsipper for skilting og merking	11
4.2 Hvor skiltes det til	11
4.3 Bestilling av skilt	12
4.4 Eksempler på skilt	13
4.5 Montering av skilt	17
5 Utstyr	18

1 Organisasjon, ansvars- og oppgavefordeling

1.1 Organisasjon

DNT Oslo og Omegn og turlagene organiserer og er ansvarlig for tilrettelegging av turstier/fotruter i Oslomarka og lokale turområder i Viken.

Oslomarka er delt i 25 arbeidsområder: Kjekstadmarka, Vestmarka S, Vestmarka N, Bærumsmarka, Krokskogen S, Krokskogen N, Nordmarka N, Nordmarka Midtre, Nordmarka SV, Nordmarka SØ, Maridalsmarka, Lillomarka, Romeriksåsen V Nittedal, Romeriksåsen Nord, Romeriksåsen NØ, Romeriksåsen S, Østmarka V, Østmarka N, Østmarka NØ, Østmarka SØ, Østmarka S, Svartskog, og Sørmarka. Arbeidet omfatter også turlagene Asker, Nesodden, Nannestad, Eidsvoll, Ullensaker, Vestby, Nordre Follo, Nittedal, Ås, Gjerdrum, samt eventuelt nye turlag som kommer til. Turlagene organiserer sitt arbeid lokalt, med god kontakt inn mot det øvrige stiarbeidet. Det er særlig påkrevet der turlagenes og områdegruppenes arbeid møtes. Turlagenes stigrupper inviteres også på samlinger og i det øvrige stiarbeidet som pågår.

Rutegruppa består av områdeledere og deres assistenter som alle jobber frivillig på dugnad. Rutegruppa har to møter årlig og velger et arbeidsutvalg (AU) bestående av 3-5 medlemmer, inkl. leder. Rutegruppa og Rutegruppas AU er rådgivende organer for DNT Oslo og Omegn.

1.2 Ansvar og oppgaver

Driftsavdelingen i DNT Oslo og Omegn har ansvaret for:

- Bestilling av skilt og merkemaling. Utlån av redskap og materiell.
- Videreformidle meldinger fra turgåere til områdeleder.
- Budsjett og regnskap. Sørger for refusjon av utgifter til de frivillige.
- Være kontaktperson for Rutegruppa og sekretær for AU.
- Kontakt med grunneiere, eventuelt i samarbeid med områdeleder
- Styring av større prosjekter
- Informasjon og rekruttering

Områdelederne har ansvaret for:

- All rydding, merking og skilting i sitt område i henhold til merkeinstruksen.
- Samarbeid med andre områdeledere der sti går over flere områder eller møtes ved felles skiltstake
- Klargjøre skiltbestillinger i samarbeid med administrasjonen.

Se også «Retningslinjer for arbeidet som områdeleder og assistent i Rutegruppa DNT Oslo og Omegn», www.dntoslo.no/retningslinjer-og-skjema.

Arbeidsutvalget har ansvaret for:

- Følge opp saker som er meldt inn fra områdelederne, driftsavdelingen, DNT Oslo og Omegns styre og andre utvalg og grupper.
- Behandle forslag om nye stier, omlegginger og nedleggelse av stier.
- Koordinere faglige spørsmål rundt arbeidet i marka.

1.3 Innkjøp

Hvis en trenger å handle inn materialer, skruer, maling etc kan det gjøres av den enkelte områdeleder. DNT Oslo og omegn har avtale hos Maxbo, Felleskjøpet, Bauhaus og Gausdal Landhandel. Ved større kjøp, gi beskjed til administrasjonen. Den som handler må legitimere seg slik at navnet er med fakturaen. Faktura merkes «Rutegruppa». Dersom det er et turlag merkes faktura med turlagets navn. Det er noe ulike rabatter, administrasjonen skal kunne ha opplysninger om det.

2 Rydding

Merkehåndboka (2019) (www.merkehandboka.no) definerer det meste når det gjelder rydding. Det må ofte brukes skjønn samtidig som det av hensyn til skogen er noen regler som skal følges.

2.1 Hvordan skal det ryddes?

- Stier skal ryddes slik at det er greit å komme fram. Det bør ryddes så godt at stien ikke gror igjen på minst 2-3 år.
- Det ryddes i minst 1,5 m bredde slik at en lett kommer fram med bred ryggsekk med liggeunderlag.
- Det ryddes så høyt at en lett kan passere under våte greiner.
- Det ryddes slik at merkene kan sees på god avstand. (Se nedenfor om merking.) Kratt/greiner som har vokst ut og/eller henger ned og skjuler tidligere merking skjæres bort slik at merkene blir synlige.
- Rotvelter, vindfall og toppbrekk som hindrer passasje, kappes og ryddes til side. Kapp så langt inn på stammen at det ikke stikker fram «kanonløp» ut mot stien. Kapping av rotvelter er farlig arbeid og må bare utføres av folk med solid erfaring. Se HMS-instruksen som ligger under www.dntoslo.no/retningslinjer-og-skjema.
- Trær, busker og kvist ryddes bort og legges godt ut fra stien slik at det ikke er til sjenanse.

2.2 Ta hensyn til skogen

- Ved kvisting i ung barskog må det settes igjen nok grønt til at treet er livskraftig. Det må ikke kvistes rundt hele stammen.
- Dersom bare deler av en kvist fjernes, bør halvparten av barmengden stå igjen.
- Kvisting og skade på barken kan gi råte i treet. Ved kvisting skal grenen kappes av så nær stammen som mulig uten at barken skades. Da gror det åpne såret i barken raskere igjen.
- Rota må ikke skades. Skader kan gi råtesopp som kan gå oppover i et tre med 1,5 m i året.

2.3 Tiltak i grunnen

Det kan være aktuelt å gjøre tiltak i grunnen for å bedre framkommelighet. For eksempel lett drenering, legge ut steiner, fjerne røtter o.l. Se Merkehåndboka, avsnitt 6.2. Dette må skje i forståelse med grunneier.

2.4 Rydding i verneområder

Ved rydding i verneområder er det spesielle hensyn å ta. Se «Veileder for stirydding i naturreservat» (www.dntoslo.no/retningslinjer-og-skjema).

2.5 Passering av våte partier

Med varsler om våtere klima og en registrert økende slitasje på stiene ser vi at utbedringer av våte partier får en økende betydning. Der hvor det er mulig bør en legge stien utenom våte partier. Der hvor forholdene gjør det mulig bør en drenere.

Andre tiltak hvis man må passere våte partier (se også Merkehåndboka, avsnitt 6.3):

- Legge kavler.
- Bygge gangbaner.
- Legge stein

Kavler

Til kavler brukes stedlig virke: staur og rajer som kappes i ca. 1,5 m lengde og legges ved siden av hverandre. Stokkene legges i samme retning som eventuelt vannsig, slik at vannet strømmer gjennom.

Fordel kavler: Stopper ikke vannsig på tvers av kavlen.

Ulempe kavler: I bløte myrpartier har delene en tendens til å synke ned.

Gangbaner

Gangbaner kan bygges av stedlige materialer eller av innkjøpte materialer. Brukes stedlige materialer splittes et passende tre i to som så legges med flatsiden opp og festes på underliggere. Hode mot fot.

Fordel: Ingen transport av betydning. Stabil løsning. *Ulempe:* Arbeidskrevende. Krever god erfaring med motorsag.

Ved bruk av innkjøpte materialer legges minimum 2 stk 5x15 cm plank ved siden av hverandre med 1 cm mellomrom og festes til underliggere. Se også Merkehåndboka, side 58.

Gangbanen kan i ekstra bløte partier heves ved at den bygges på lave stolper, men det er viktig at gangbanen ligger så lavt som mulig i terrenget.

Materialvalg: I verneområder og ved større prosjekter brukes kjerneved av furu (avklares med administrasjonen). For øvrig brukes vanlig impregnert.

Kjerneved bestilles gjennom administrasjonen. Impregnert virke kan kjøpes av den enkelte områdeleder. Det finnes også et lager av stolper på Sætern Gård, kfr. administrasjonen.

Fordel: Stabil og varig løsning. *Ulempe:* Kostbar. Krav til transport. Kan hindre vannsig på tvers av gangbanen.

Steinlegging

Finner du gode stein i nærheten vil det være en løsning som varer lenge. Utformes etter behov på stedet, som tråkkestein, klopp over en liten bekk eller etter behov.

Fordel: varig løsning som ikke trenger mye oppfølging. Glir godt inn i naturen.

Ulempe: Kan være vanskelig å finne gode steiner i nærheten. Tungt arbeid.

2.6 Passering av bekker og elver

Se også merkehåndboka, avsnitt 6,4.

Klopper

Klopper kan bygges for å krysse bekker, og bygges med stedlige eller tilkjørte materialer.

Bruer

For større bekker bygges en bru. Det finnes ulike varianter, og prototypen i Merkehåndboka, side 64 har vært hensiktsmessig i flere prosjekter. Se eksempelsamling for bruer og gangbaner.

www.dntoslo.no/retningslinjer-og-skjema

Eksempler på bruer og gangbaner

Liten, pen klopp, pent tilpasset og fint for sykkel.

Bru på påler over vått terreng.

Bru med dobbel vange av 2x8 og tverrgående bord.

Bru med stokker og langsgående bord.

Gangbane kan lages med 2 eller 3 bord.

Steinsetting:

2.7 Passering av gjerder

- Det kan enkelte steder være behov for å passere et gjerde. Merkehandboka, avsnitt 6.5 viser eksempler på gjerdeklyv og en grind.

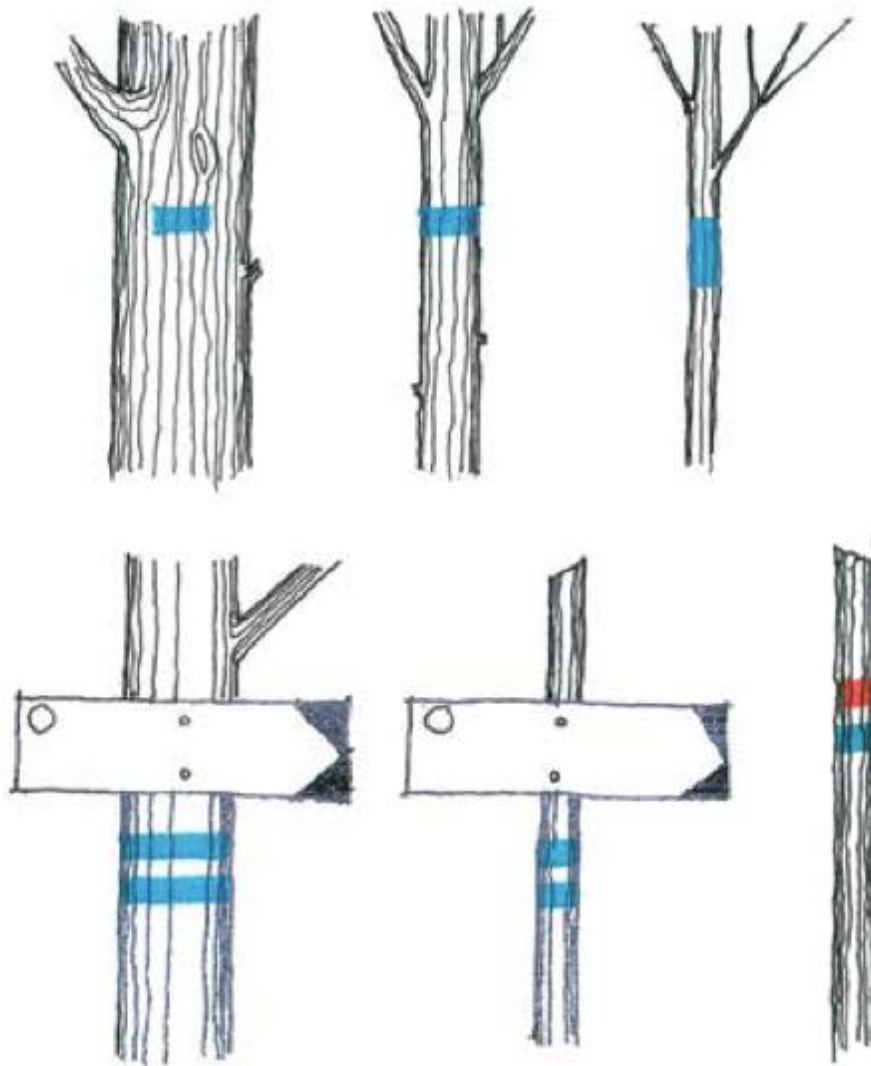
3 Merking

3.1 Merking og merkemaling

- Det merkes på trær, staker og varder.
- Det skal som hovedregel ikke merkes på fjell eller jordfast stein.
- Det merkes med blå fasademaling, fargekode 1040 B, fortrinnsvis vann / acrylbasert.
- Andre merker enn DNT Oslo og Omegns skal ikke røres.

3.2 Merkeutforming

- På trær males et liggende rektangel 5x15 cm.
- Når trærne er så tynne at de ikke gir plass for rektanglene, males en 5 cm ring rundt stammen.
- På trær tynnere enn 10 cm og på staker males en 10 cm bred ring.
- På skiltstolper og trær hvor det skal stå skilt males to 5 cm ringer med 5 cm bredt mellomrom.

3.3 Hvordan plassere merkene

- Merkene settes i øyehøyde, ca 1,8 m over stien, like høyt på hver side av treet. I skrånende terreng tilpasses høyden etter terrenget på hver side av treet. Der treet ikke passer for merking i begge retninger, tilpasses dette ved bruk også av et annet tre.
- Merkene bør kunne sees på god avstand (se også om rydding).
- Det skal være passelig avstand mellom merkene. Det er ikke nødvendig å kunne se fra merke til merke der det er tydelig sti/vei og denne ikke krysses av eller kan forveksles med andre stier.
- Unngå overmerking: det skal ikke merkes så tett at en ser flere merker samtidig.
- Der blåmerket sti følger merket skiløype, skal det merkes på samme tre/stake. Merkene skal være rett over hverandre, med blått nederst. Mellom merkene skal det være en avstand på 5 cm.
- Der rød og blå rute skilles, f.eks. ved myrer og vann, skal blåmerkingen intensiveres.
- Merkingen må sees i sammenheng med ryddingen; det er lov å bruke sunn fornuft.

3.4 Gamle merker

- Ved gammel merking av stier er det ofte brukt merker som avviker fra dem som er angitt i denne instruksjonen. Når en merker på nytt utenpå de gamle merkene skal en bruke de merketyperne som instruksjonen angir. Dette for over tid å få en enhetlig merking på alle stiene.

- Der gammel merking holder på å viskes ut eller gamle merker er for få eller forsvunnet, merkes på nytt.
- Benytt gamle merker der det er mulig/hensiktsmessig. Unngå ulike «generasjoner» av merker like i nærheten av hverandre.

3.5 Merking over myr, hogstfelt og svaberg

- Over hogstflater der den tidligere merkingen har gått tapt, over myrer o.l., merkes det på staker.
- Merkestaker skal være 2-2,5 m høye over bakken.
- Over svaberg o.l., der det er vanskelig å få staker til å stå, kan det settes opp varder og merkes på disse.

3.6 Når stier legges ned/legges om

- Når en sti legges ned skal merkingen langs denne fjernes. Når en sti eller deler av den legges om, skal den tidligere merkingen langs denne fjernes og den nye stien merkes.
- De merkene som fjernes males over med fasademaling i passende farge (S7005Y50R), eller skrapes bort med varsomhet for ikke å skade barken.

3.7 Noen praktiske råd

- Dersom en må merke på løvtrær, prøv å unngå merking på bjerk da bjerkebarken gjør at merkene lett forsvinner. Merking på or, rogn eller selje går bedre.
- Mose og flassbark børstes vekk før det males.
- Unngå å male i regnvær, da malingen ikke fester på vått underlag.

4 Skilting

Skilting må gjennomtenkes nøye, og følge en samlet plan. Skilt med foreldet tekst og gamle, slitte og råtne skilt skiftes ut.

4.1 Prinsipper for skilting og merking

Konsekvent skilting innebærer:

- Gjennomgående skilting fra startsted til endepunkt.
- Skilting i begge retninger.
- Riktige avstander. Måles med GPS, eller nettkart; UT.no, Norgeskart.no. m.fl. Se eget notat om måling av avstander på nettkart. Se <https://www.dntoslo.no/retningslinjer-og-skjema/>
- Det er ønskelig med bare ett skilt i hver retning, - inntil tre steder pr. skilt. Noen steder må det bli flere.

4.2 Hvor skiltes det til

- Det skal skiltes til steder som er navngitt på kartet. En må velge ut aktuelle destinasjoner.
- Hvis områdeleder ønsker navn som er oppført i lokale turkart i stedet kan det vurderes sammen med administrasjonen.

- Populære utfartssteder prioriteres.
- DNTs betjente og ubetjente hytter skal det alltid skiltes til.
- Steder med kollektivknutepunkter.
- Utfartsparkeringer.
- Utsiktspunkter, severdigheter, badeplasser o.l.

4.3 Bestilling av skilt

DNT Oslo og Omegn bestiller skilt hos Asker Produkt. For skilt i metall benyttes Arba Inkludering. Administrasjonen bestiller skiltene, hvis ikke annet er avtalt. Lokale turlag kan gjøre det selv.

Asker Produkt og Arba har DNT Oslo og Omegns skiltproduksjonsmal, som skal sikre ensartet utseende og produksjon av skilt.

Ved bestilling fyller områdelederne ut bestillingskjema som ligger på nettsiden. Dette sendes til administrasjonen.

Baksidetekst

På baksiden av skiltet legges det inn en del informasjon. Dette er både til oss selv og kan være til informasjon for publikum.

Skiltsted: Her benyttes nærmeste kjente sted der en er, eventuelt kompassretning fra stedet, eventuelt avstand i km fra stedet skal angis på baksiden.

Eks.: Bråtan S 0,3 Dvs. 300m sør for Bråtan.

Skilt ID: Dersom skiltet har et nummer i databasen legges det her. Hvis det er et nytt skilt kan det legges inn i databasen før bestilling med tekstfeltene slik at nummer opprettes.

Koordinater: Her angis koordinatet i 7+7 siffer. Vi bruker UTM 32 for Østlandsområdet. Angi øst koordinat først og Nord sist. For eksempel: UTM er Ø0613839 N6627332.

Se egen veiledning om å finne koordinater og avstand på nettkart på internettsiden til Rutegruppa. Se <https://www.dntoslo.no/retningslinjer-og-skiema/>

Skiltretning: Venstre eller Høyre. Hvis dobbeltskilt, altså både til Venstre og Høyre, så skrives først de som er til Venstre før de som er til Høyre. Ordet 'Dobbeltskilt' skrives i informasjonsfeltet i bestillingskjemaet på de gjeldende linjer.

Hvis skiltet er til DNT-hytte skal DNT skrives med store bokstaver og stå i parentes mellom stedsnavn og avstand. F.eks.: Fjellvang (DNT) 6,5 km.

NB: Om DNT-hytta er betjent, selvbetjent eller ubetjent skal IKKE angis!

Hvis skiltet er til offentlig kommunikasjon, T-bane, buss, tog, så kan/bør det angis i parentes mellom stedsnavn og avstand. F.eks.: Sørkedalen skole (buss) 2 km.

Hvis man ønsker å skrive 'Umerket vei', lysløype eller annet, kan det stå i parentes på egen linje under.

F.eks.: Langhus st. 1,6 km
(umerket vei)

Avstand: Angis i kilometer. Normalt f.eks 3,2 km eller 0,7 km. Ved avstand mer enn 10 km angis i hele og halve km. Hvis hele km, skal også komma og desimal null være med, altså 7,0 km.

4.4 Eksempler på skilt

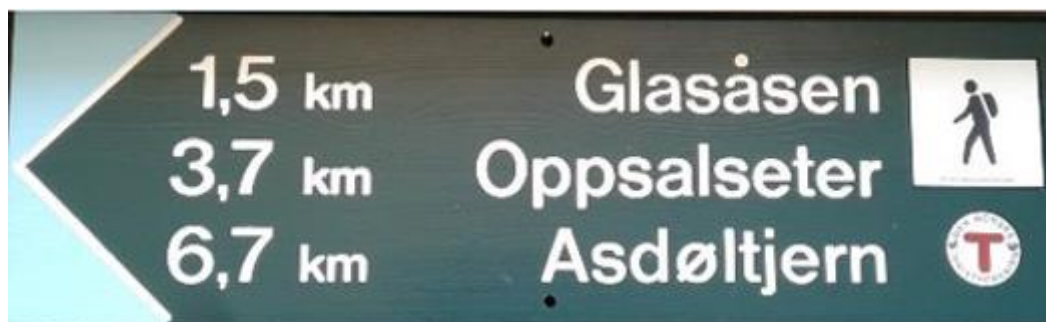
En-linjer

To-linjer

Tre-linjer

Dobbelskilt-begge retninger

Brukes der det er hensiktsmessig. Bestilles og registreres som separate skilt «dobbelskilt høyre» og «dobbelskilt venstre» og angivelse av nr på motsvarende skilt.

Begge retninger

(høyre og venstre-skilt i skiltdatabasen) Brukes på rundturer o.l der en kan gå i begge retninger. Kan kombineres med angivelse av destinasjon på linje 2.

Peke-skilt, angir retning ved kryss etc.

Toppskilt med stedsnavn

Skilt langs vei/ boområder

Disse lages i metall. De passer da bedre inn i et urbant område og er mer motstandsdyktig mot hærverk. Festes mot stolpe med klemmer eller bånd.

Rundturskilt og infotavle med kart

Godt organisert skiltstolpe, med toppskilt og informasjon nederst

4.5 Montering av skilt

- Skilt monteres på trær eller staker av stedlig virke eller på trykkimpregnert rundstokk 6-10 cm i diameter. Skiltstaker av toppbrekk, hogstavfall eller underordnet tre kan brukes der det er hensiktsmessig, og bør da barkes. Det skal ikke brukes trykkimpregnert rundstokk på stier i Løvenskiolds eiendom.
- Stakene må stå støtt og loddrett. Skiltene monteres 2-2,5 m over bakken, dette på grunn av ferdsel, snø og klåfingrede personer. Der det er flere skilt bør de øverste ikke være mer enn 3-3,5 m over bakken.
- Det øverste skiltet monteres 15 cm under toppen.
- Det lengste skiltet plasseres nederst. Det bør være en avstand mellom skiltene tilsvarende tykkelsen på skiltene.
- Unngå å sette skilt på el- eller telefonstolper (det hindrer linjemannskaper i å klatre opp i stolpen).
- Unngå å sette spiker eller skruer i produksjonstrær av gran og furu! Skal det settes skilt i et tre, og ikke på stake, velg et løvtre eller et underordnet tre. Bruk om mulig en stake.
- Unngå å sette skilt (og merker) på spesielle, gamle «historiske» trær.
- Festing av skilt til trær, til hvilke trær eller bare til skiltstaker, må avklares med den enkelte grunneier.
- Etter avtale med Skiforeningen, kan skilt festes til Skiforeningens staker og Skiforeningen kan bruke DNT Oslo og Omegns staker. Ved felles stake skal Skiforeningens skilt stå øverst. Områdeansvarlig og løypebas bør konferere.
- Skiltene festes med platespiker eller franske skruer med skive. På trær festes skiltene med litt slakk siden treet vil vokse. Løsne på skruene etter en tid for å unngå at skiltet ødelegges.
- Dersom en forborer i skiltstaken, går spiker eller skrue lettere inn.

Eksempel på skilt der treet har vokst slik at skruene dras inn i skiltet. Dette skiltet hadde bare stått i 3 år, og montert med slakk. Trær vokser fort!

5 Utstyr

Ved alt arbeid i marka gjelder HMS-instruksen, finnes på www.dntoslo.no/retningslinjer-og-skjema.

Følgende utstyr anbefales:

Til rydding

- Grensaks og tursag.
- Øks og gjerne brekkjern til bruk som hakke, spett o.l.
- Buesag til bruk på grovere virke.
- Ved rydding av rotvelter, toppbrekk o.l. vil det ofte være bruk for motorsag. **Alle som benytter motorsag må ha de nødvendige forkunnskaper og må bruke sikkerhetsutstyr!** (Hjelm, vernebriller, hørselsvern, vernebukse, vernestøvler, hansker). Det skal alltid være 2 på jobben.

Til merking

- Stålbørste og kniv (eventuelt rasp) til å fjerne mose og flassbark.
- Maling og pensler. Maling: blå fasademaling, fargekode 1040B, acryl/vannbasert.
- Spann til å sette boks med maling og pensler oppe i. (Det er lett å kline seg til, så her kan det finnes mange spennende patenter).
- Tørkefiller
- Arbeidshansker.

Til skilting

- Spade for å grave hull for skiltstaker.
- Spett.
- Stige/ gardintrapp for å komme høyt nok
- Hammer.
- Drill (med riktige bits).
- Fastnøkkel eller pipenøkkel (som alternativ eller supplement til drill).

Rutegruppa DNT Oslo og Omegn

Utgave 1. 2008

Utgave 2. 2019 A